

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора культурології, доцента Колесник Олени Сергіївни
на дисертацію
САДОВЕНКО СВІТЛАНИ МИКОЛАЇВНИ
«ХРОНОТОП УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ:
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТРАДИЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙ»,
яка подається на здобуття наукового ступеня доктора культурології
спеціальність 26.00.01 – Теорія та історія культури

Актуальність теми запропонованого дослідження визначається тією ситуацією, в якій знаходиться Україна, так само як і інші країни, які прагнуть прийняти цивілізаційні виклики сучасності, що вимагає постійного оновлення – але при цьому зберегти унікальність своєї власної культури. Культурологи та філософи неодноразово попереджали про подвійну небезпеку архаїзації з одного боку, та відкидання власної спадщини, некритичного прийняття будь-яких новацій – з іншого. Космополітизм та номадизм мають значну привабливість, обіцяючи всі технічні досягнення сучасної цивілізації, свободу обирати місце життя та спосіб самореалізації. Але подібна життєва настанова має свій зворотній бік, коли «неприв'язаність» до конкретної країни та культурної традиції посилює небезпеки егоцентризму та безвідповідальності. Постматеріальні цінності, в центрі яких декларовано ставиться самореалізація, не дають ніяких гарантій того, що ця самореалізація буде мати моральний характер.

Досвід тоталітарних режимів ХХ століття призвів до певної дискредитації ідей «загального». Однак, позбавлена будь-якої позитивної програми, боротьба з метанаративами (бунт Сізіфа) привела лише до утворення світоглядної порожнечі, в якій не існує ніяких орієнтирів. Стан постмодерну є симптомом затяжної системної кризи людської цивілізації. Один з фактів, який може викликати тривогу, є відрив вже не лише представників надбагатих еліт, але й «середнього класу» від власної країни та національної культури – якщо кожен існує сам по собі, то й відповідає лише за

себе і перед самим собою. І тут величезне значення має характер (і взагалі – наявність) сформованої системи цінностей.

В умовах, коли і глобалізм і мультикультуралізм вичерпали себе, національна культура (серед іншого) може виступати в якості основи для конструювання системи ціннісних орієнтирів та вибору власної ідентичності. Однак, це прийняття власної спадщини ні в якому випадку не повинно стати поверненням до віджилих форм, до ревайвалізму чи трайбалізму. Тому перед модерними етносами та націями стоїть завдання збереження власної унікальності без примусової архаїзації життя власних представників, та без зазіхання на унікальність інших спільнот.

Таким чином, тема, пов'язана з аксіологією народної культури, в даному випадку – української – має важливе методологічне значення, яке виходить далеко за межі вивчення традицій однієї країни. Авторка по-перше, проводить теоретичну концептуалізацію проблеми. По-друге – виділяє конкретні теми, які дозволять формувати стратегію розвитку української культури.

«Фольклор», відповідно до самої етимології слова – це народна мудрість (або народе вчення), та спадщина, яка в значній мірі визначає самоідентифікацію людини, та створює спільне смислове поле, в якому можливе міжособистісне інтуїтивне взаєморозуміння і відчуття співпричетності. Але ж в наш час традиційний фольклор зникає. Ми можемо загальмувати цей процес, але навряд чи вдасться (і навряд чи є доцільним) повернути побутування «інтегрального фольклору», який колись пронизував все життя людини та соціуму – так само, як важко чекати масового добровільного повернення в сільські хати заради орання поля волами.

Однак, фаталістично спостерігати, як зникає унікальна етнічна спадщина, як все людство стає біднішим саме за рахунок виродження нашої культури – теж аж ніяк не бажано. Тому слід не лише берегти традиційні форми фольклору, але й намагатися трансформувати його, зробивши актуальним та конкурентоздатним в умовах сучасного світу. Саме тому авторка приділяє велику увагу таким явищам як фольклоризм та

постфольклор. Фольклор має певну здатність до самоорганізації та самовідтворення, але для підтримки етично та естетично значущих його форм потрібна робота і митців-практиків, і теоретиків-гуманітаріїв, і інших стейкхолдерів.

Для розробки теоретичного підґрунтя осмислення функціонування фольклору в суспільстві, С. М. Садовенко звертається до такого фундаментального поняття як хронотоп в його ціннісній наповненості. Цілком вдало встановлюється термінологічний апарат, який дозволяє коректно вести подальше дослідження. Позитивним моментом є регулярні посилання на неєвропейський практичний досвід та традицію теоретизування (Індія, Японія).

Текст дисертації є виваженим, переконливим, з високим рівнем концептуалізації конкретного емпіричного матеріалу (зокрема, архівних матеріалів, які вперше вводяться в науковий обіг і, що найголовніше, власного практичного досвіду дисертантки, яка є Заслуженим діячем мистецтв України). В тексті дисертації відчувається величезний інформаційний «айсберг», який є базою для чітких, обґрунтованих висновків.

Дисертація написана ясною чіткою мовою, перехід від теми до теми є логічним. Привертає увагу розроблений методологічний апарат. Тема, об'єкт, предмет, мета та наукова новизна узгоджені між собою, висновки безпосередньо випливають з основного тексту та відповідають на пункти дослідницького завдання. Значною є наукова новизна.

Отже, можна вважати, що мета роботи повністю виконана. При цьому актуальність теми не лише передбачає, але й потребує подальшого дослідження як теоретичних моментів, так і шляхів їх аплікації для виживання та розвитку української народної культури в мінливих умовах сучасного світу. Безумовним є практичний потенціал даної дисертації для викладання низки гуманітарних дисциплін у вищій школі, а також для розробки різного роду програм, спрямованих на розвиток художньої культури України.

